

• Visegrad Fund

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny

(Scenario for the nature of my country)

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Anita Račáková
Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,

Východisko a inšpirácia

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Východisko a inšpirácia

- Monografia **Scenáre pre prírodu Slovenska do roku 2050**
- Vydavatelia: Slovenská agentúra životného prostredia, Ministerstvo životného prostredia SR, Prognostický ústav SAV
- Rok vydania: 2020
- Dostupnosť: <https://www.enviroportal.sk/spravy/detail/10621>

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Čo ma inšpirovalo?

- Výsledok interdisciplinárnej spolupráce odborníkov. Od poznania minulosti k otvorenej diskusii o budúcnosti ochrany životného prostredia.
- Zrozumiteľnosť pre bežného občana. Nadväznosť na podobné európske dokumenty, a teda široká uplatniteľnosť koncepcie aj mimo Slovenska.
- Vízia pozitívnych zmien v oblasti ochrany životného prostredia. Nádej.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Súčasný stav

- neudržateľný vývoj v oblasti biodiverzity, pozorované sú negatívne či nezvratné zmeny
- neudržateľné vzorce výroby a spotreby
- 65% respondentov prieskumu na Slovensku si myslí, že sa nerobí pre prírodu dost, najväčšie obavy spôsobuje rastúce množstvo odpadov
- iba 28% obyvateľov považuje zmenu klímy za najväznejší problém (inde je to od 50% do 70%)
- pozitívne zistenia európskeho prieskumu – vo vzťahu k prírode vo verejnej mienke všade prevažujú ekocentrické názory nad antropocentrickými

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Aké máme možnosti?

Neurobiť nič – základný scenár

1. Oprieť sa o tradície – príroda ako zdroj kultúrnej identity
  2. Posilniť biodiverzitu – návrat k divokej prírode
  3. Sledovať ekonomické ciele – príroda v prostredí voľného trhu
1. Zamerať sa na inovácie – smart využitie ekosystémových služieb

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Základný scenár

V globálnych a lokálnych ekonomických a sociálnych trendoch i v prioritách ľudí sa nevyskytnú výrazné zvraty. Starostlivosť o prírodu a trendy v technológiách, hospodárstve alebo politikách nebudú meniť súčasné smerovanie. V oblasti biodiverzity sa predpokladá ďalšie postupné zhoršovanie stavu, čo bude viesť k ohrozeniu základov hospodárstva, kvality života a zdravia. Nepredpokladajú sa zásadnejšie zmeny smerom k udržateľnému životu, najmä zmeny vo vzorcoch výroby a spotreby.

Diskusia

Čo považujete za hlavné negatíva tohto scenára?

Je možné nájsť v ňom pozitíva? Uplatnite antropocentrický a ekocentrický pohľad.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

1. Tradície. Príroda ako zdroj kultúrnej identity

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Pre ľudí je dôležitá ich kultúrna identita a návrat k tradíciám. Potrebujú sa identifikovať s miestami, kde žijú. Vytvárajú miestne akčné skupiny, ktoré spoločne rozvíjajú kultúrne a prírodné hodnoty a zveľaďujú životné prostredie. Veľká pozornosť sa venuje vytváraniu oddychových zón so sídelnou vegetáciou, aby bola príroda vždy dostupná. Je dôležitá estetika krajiny. Renovujú sa kultúrne prvky a pamiatky v krajine. Obnovujú sa rybníky, vegetácia pozdĺž tokov, terasy, medze, vínne a zemné pivnice. Lúky a pasienky s pasúcim sa dobytkom alebo ovcami dotvárajú typický ráz podhorských a horských oblastí. Hospodárenie je založené na obehovom hospodárstve zameranom na podporu lokálnej produkcie. Narastá záujem o ekologické poľnohospodárstvo a bioprodukcii. Ľudia uprednostňujú lokálne potraviny, najmä ovocie a zeleninu. Obľúbené sú tradičné jedlá a výrobky spojené s ovčiarstvom, ktoré má na Slovensku dlhú tradíciu. Obhospodarovanie lesov sa vykonáva udržateľne. Vysádzajú sa dreviny, ktoré sú schopné adaptovať sa na zmenu klímy. Navrhnuté opatrenia pri hospodárení v krajine nedokážu zvrátiť vplyvy globálnej zmeny klímy, množstvo a kvalitu vôd. Krajinu si ľudia užívajú prostredníctvom cyklistiky, turistiky, kanoistiky, rybárstva alebo poľovníctva. Vďaka vytváraniu prírodných parkov a biotopov sa zlepšujú životné podmienky pre opeľovače a vtáctvo. Pokračujú nepriaznivé tendencie pre najohrozenejšie biotopy, ohrozením je šírenie invázných druhov. Krajina je považovaná za verejný majetok.

Diskusia

Čo z tohto scenára pomôže zlepšiť kvalitu životného prostredia a udržateľnosť biodiverzity?

V čom vidíte úskalia tohto scenára?

2. Biodiverzita. Návrat k divokej prírode

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Veľkú časť územia budú tvoriť prírodné a prírode blízke ekosystémy, ktoré zlepšujú stav a kvalitu životného prostredia. Približne polovica územia je intenzívne využívaná a slúži na zabezpečenie tovarov a služieb pre obyvateľov. Došlo k celospoločenskej zmene hodnotových orientácií a cieľov. Realizovali sa rozsiahle zásahy a investície do krajiny, pri ktorých spolupracovali subjekty na všetkých úrovniach – od miestnej po nadnárodnú. Ľudia silne vnímajú význam hodnoty prírody a cítia zodpovednosť za to, aby jej dali čas a priestor na prirodzený vývoj. Uvedomujú si, že odolná príroda je základným predpokladom na zmiernenie dopadov globálnej zmeny klímy. Uznávajú, že správne obhospodarovanie krajiny dokáže zabrániť prírodným katastrofám a negatívnym dôsledkom zmeny klímy. Postupne sa preto vytvorila sieť prírodných území. Tvorila ju veľké bezzásahové chránené územia, biokoridory a interakčné priestory, kde sa môžu ľudia venovať ekoturizmu – navštevovať miesta, kde v prírode žijú veľké šelmy, vzácne živočíchy a rastú vzácne rastliny. Využívanie ostatných území mimo tejto siete je intenzívne, pretože na zabezpečenie surovín, tovarov a služieb je vymedzený menší priestor ako v minulosti. Tieto prírodné územia zároveň poskytujú nové zdroje príjmu z udržateľného turizmu, poľnohospodárstva, lesníctva, rybárstva a poľovníctva. Ciele v oblasti biodiverzity sa darí plniť za cenu veľkých finančných nákladov a obmedzenia hospodárskej aktivity, čo vedie k problémom a konfliktom pri obhospodarovaní oblastí mimo prírodného územia.

Diskusia

Myslíte si, že uplatnenie tohto scenára je v súčasnosti reálne? Aké pozitívne zmeny nastanú?

V čom vidíte úskalia tohto scenára?

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

3. Ekonomika. Príroda v prostredí voľného trhu

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations
https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Environmentálna legislatíva by nemala obmedzovať vlastnícke práva. Podporujú sa pravidlá, ktoré vychádzajú z predpokladu, že vlastníka a užívateľ bude vo svojom záujme chrániť svoj majetok. Štát zodpovedá za zabezpečenie základnej sústavy chránených území a priaznivý stav prioritných druhov a biotopov európskeho významu. Súkromné spoločnosti, mimovládne organizácie a verejnosť zabezpečujú starostlivosť o ostatné chránené. Ciele v oblasti biodiverzity a zmeny klímy sa nepodarilo splniť. Dominancia ekonomických aspektov v spoločnosti radikálne zhoršila stav biodiverzity. Využívanie prírody pre cestovný ruch ohrozuje chránené územia. Hospodárske subjekty sú tlačene efektívnejšie využívať suroviny. Aj tu platí princíp dopytu a ponuky. Štát sa snaží premietiť negatívne dopady ekonomickej činnosti na životné prostredie do cien všetkých tovarov a služieb, ale tento trend blokujú podnikatelia, ktorí chcú byť konkurencieschopní. Príroda sa považuje za zdroj hospodárskeho rastu. Privatizujú sa prírodné zdroje. Je sprivatizovaná značná časť lesov, vstup do nich je obmedzený na vlastníkov a platiacich návštevníkov. Rôzne ekonomické záujmy a rôzna úroveň environmentálneho povedomia vedú k pozitívnym aj negatívnym následkom pre prírodu. Súkromníci majú rôzne predstavy o tom, čo je efektívna ochrana prírody. Budujú sa súkromné poloprírodné územia s vilami, parkmi, alejami, lúkami a jazerami, ktoré zmierňujú následky zmeny klímy. V mestách vznikajú súkromné parky, kde sa vyberá vstupné. Malá časť biopotravín je produkovaná pre úzku skupinu ľudí, ktorí si ich môžu dovoliť. Sociálne rozdiely vedú k tomu, že príroda je pre značnú časť populácie luxusom. Dôraz na ekonomické využívanie zdrojov spolu so zmenou klímy vedie k neustálym extrémom počasia, rozpadu ekosystémov, úbytku druhov a premnoženiu invázných druhov spôsobujúcich silné alergie u ľudí. Toto všetko urýchlilo pozitívnu zmenu environmentálneho správania časti populácie, zvýšila sa dôležitosť environmentálnej výchovy a občianskej angažovanosti.

Diskusia

Myslíte si, že časti tohto scenára sa už realizujú?

Dalo by sa povedať, že v tomto scenári prevažujú negatíva nad pozitívami? Čo vnímate ako pozitívum?

4. Inovácie. Smart využitie ekosystémových služieb

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Nastáva celospoločenská zmena z konzumnej na udržateľnú spoločnosť, ktorá chápe, že služby prírody sú nevyhnutné pre život človeka. Realizuje sa prechod na zelené a obehové hospodárstvo. Zásadná je spolupráca rôznych výrobných reťazcov – vo výrobe potravín, krmív, vlákien, chemikálií a energie, ktorá prebieha v rámci inovačných sietí, kde sa stretávajú „zelení priekopníci“ z vedeckého, súkromného, finančného a občianskeho sektora. Spoločne diskutujú a hľadajú cesty, ako minimalizovať negatívne vplyvy na životné prostredie. Príroda je rôznorodá a poskytuje rozmanité druhy služieb. Dlhodobou prioritou je klimatická neutralita, ochrana prírody a ekosystémové služby. Investície, územné a priestorové plánovanie sa hodnotia z ekosystémového hľadiska. Prírodný kapitál sa využíva udržateľne. Bezzásahové územia sa rozšírili na 75% celkovej plochy každého národného parku. Postupne sa stabilizuje úbytok biodiverzity a degradácia ekosystémov. Obnovilo sa 30% degradovaných ekosystémov. Ekologicky významné územia sú prepojené koridormi. Kultúrna krajina nie je opustená, jej využitie je optimalizované, aby sa zachovali ekosystémové služby. Drevinová skladba a veková štruktúra lesov sa diverzifikovala. Posilnila sa ich odolnosť voči zmene klímy. Obhospodarujú sa prírode blízkym spôsobom, využíva sa agrolesníctvo, ktoré prispieva k adaptácii na zmenu klímy a jej nepriaznivé dôsledky. Významne vzrástol podiel biohospodárstva a ekologického poľnohospodárstva. Úroveň vedy a výskumu sa neustále zvyšuje. Fosílna palivá sa vyradili z energetického mixu a domáca ťažba uhlia sa skončila. Vzrástol podiel obnoviteľných zdrojov energie. Slovensko je prosperujúcou krajinou a ľudia v rámci post-materialistických hodnôt podporujú ochranu prírody a kultúrneho dedičstva. V mestách sa rozšírila vegetácia a vodné prvky, ulice sú lemované stromovými alejami, pri chodníkoch sa vysádzajú dažďové záhrady. Využitie zelených striech či vertikálnej zelene je bežnou a rozšírenou praxou.

Diskusia

Súhlasíte, že tento scenár je najpriateľnejším riešením súčasnej situácie?

V čom vidíte jeho úskalia?

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Úloha č. 1 SWOT analýza scenárov

	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Základný scenár				
1. Tradície				
2. Biodiverzita				
3. Ekonomika				
4. Inovácie				

Pracujte v tíme.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Moja krajina

V čom je iná?
Pred akými výzvami v oblasti životného prostredia stojí?

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations
https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Scenár pre prírodu mojej krajiny
workshop

Moja krajina

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations
https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

	Minulosť (Krajina môjho detstva)	Prítomnosť (+ / -)	Budúcnosť (Môj scenár)

Prezentujte svoju krajinu (jej životné prostredie) z troch perspektív.

Môj scenár pre prírodu

Úloha č. 2

Napíšte krátku esej na tému budúcnosti krajiny, ktorú považujete za svoju domovinu, jej prírodného prostredia, vzťahu človeka a prírody a pod. Predstavte svoj vlastný scenár, opierajúc sa o materiál, s ktorým sme pracovali počas workshopu.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations
https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

- Visegrad Fund
-
-

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Teším sa na zaujímavé čítanie.

Pamätajte – myslite – chráňte!

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

- Visegrad Fund

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18

Ďakujem za pozornosť!

Anita Račáková

Filozofická fakulta UMB v Banskej Bystrici

anita.racakova@um.sk

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.